

Uitzicht op de Grebbeberg vanaf de Grift, Achterberg

4.2.0 Inleiding paragraaf Weerstandsvermogen & Risicobeheersing

Informatie over het weerstandsvermogen is van belang om te weten of en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen zodat de gemeente Rhenen kan zorgen dat de uitvoering van het bestaande beleid en voorzieningen doorgang blijft vinden. Vanuit het provinciaal toezicht zijn geen directe normen voor het weerstandsvermogen aangegeven (§4.2.1).

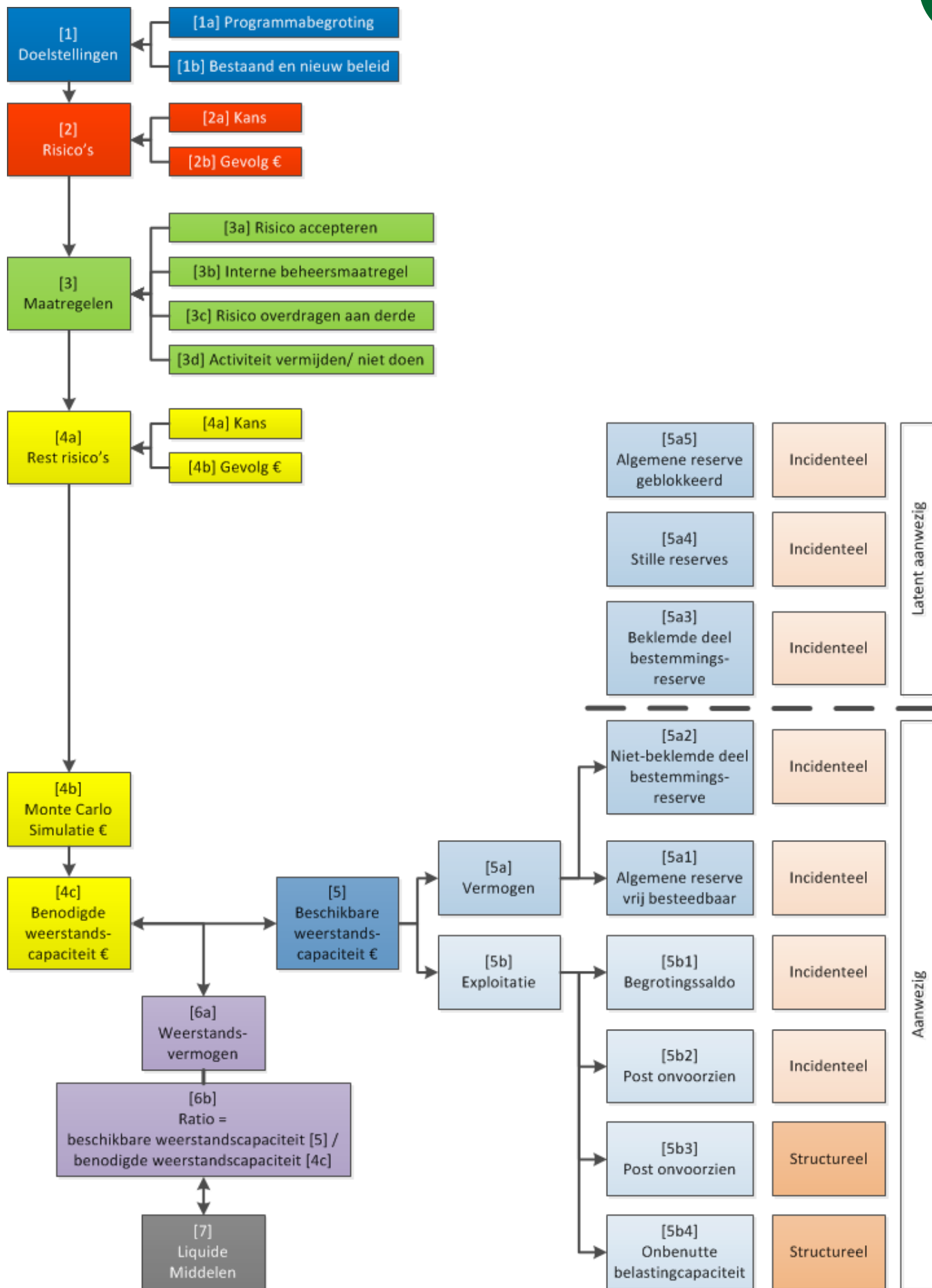
Ook bij goed financieel beheer kunnen onverwachte financiële gevolgen optreden. Deze tegenvallers kunnen structureel of incidenteel van aard zijn, maar hebben altijd invloed op de financiële positie van de gemeente. De mate van flexibiliteit van de baten en lasten in de gemeentebegroting speelt een belangrijke rol bij de bepaling van het weerstandsvermogen: hoe snel kunnen (structurele) tegenvallers worden opgevangen door ombuigingen van bestaand beleid al dan niet in combinatie met belastingverhogingen (het benutten van de onbenutte belastingcapaciteit). Daarnaast kunnen incidentele tegenvallers opgevangen worden door het inzetten van de algemene reserve en/of door het niet-beklemd deel van de bestemmingsreserves anders in te zetten (§4.2.2).

De gemeente kan restrisico's dragen door het achter de hand hebben van voldoende weerstandscapaciteit. Een precies sluitende begroting (zonder enige mate van flexibiliteit) en geen weerstandscapaciteit betekent dat iedere financiële tegenvaller een probleem gaat opleveren, als er geen even grote meevallers tegenover staan. De begrotingsprogramma's en daarmee het beleid van de gemeente staan dan permanent onder druk. Weerstandscapaciteit als financiële buffer is daarom noodzakelijk. Hoe hoog de weerstandscapaciteit zou moeten zijn, is niet exact aan te geven. De omvang is namelijk afhankelijk van de financiële restrisico's die de gemeente (op enig moment) loopt en de kans dat de risico's daadwerkelijk effectief worden: dit wijzigt in de tijd (§4.2.3).

In de begroting en de jaarstukken is een vijftal kengetallen volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht in deze paragraaf opgenomen (§4.2.4). Het doel van deze kengetallen is meer inzicht te geven in de (ontwikkeling van de) financiële positie van de gemeente.

Een aandachtspunt hierbij is dat in de financiële verslagleggingsregels, die de commissie BBV heeft opgesteld, géén normen zijn opgenomen. Belangrijkste reden hiervoor is dat een kengetal of de ontwikkeling van een kengetal een weerspiegeling is van het gevoerde beleid/ 'risk appetite' van een gemeente. Hierin kunnen bewuste keuzes zijn gemaakt die voor elke gemeente anders zijn vanwege hun locale context. Bovendien zegt een kengetal op zichzelf niet veel. Het gaat om de meerjarige ontwikkeling van de kengetallen en de onderlinge samenhang hier tussen. De keuze van de commissie BBV is daarom begrijpelijk. Toch hebben wij gemeend de normen, die bijvoorbeeld door de VNG, provincie of andere ('best practice') gemeenten worden gehanteerd, op te nemen om enige duiding aan te brengen in onze eigen kengetallen.

De raad heeft op 9 juni 2015 de nota "Weerstandsvermogen & risicobeheersing" voor het risicomanagement en het noodzakelijk geachte weerstandsvermogen vastgesteld. De figuur op de volgende pagina is hieraan ontleend.

4.2.1 Weerstandsvermogen

Ratio weerstandsvermogen – 6b

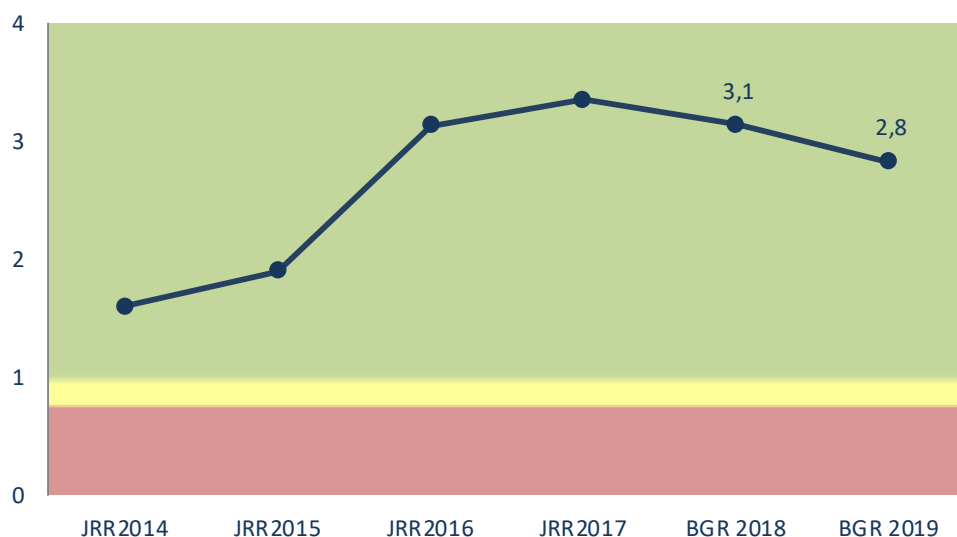
Middels een simulatie [4b] wordt berekend wat het mogelijk nadelige financiële gevolg kan zijn. Dit wordt de benodigde weerstandscapaciteit genoemd [4c]. De relatie tussen de risico's waar géén maatregelen voor zijn getroffen, de zogenaamde restrisiko's [4a-b-c], en de aanwezige beschikbare capaciteit die de gemeente Rhenen heeft om de niet begrote kosten [5] op te vangen wordt het weerstandsvermogen genoemd [6].

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{16.118.500}{5.700.000} = 2,8$$

De ratio kan ingedeeld worden volgens onderstaande waarderingstabel, volgens ons eigen beleid dient de ratio groter of gelijk te zijn aan 1,0

Waarderingcijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$\geq 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 \leq x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 \leq x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 \leq x < 1,0$	Matig
E	$0,6 \leq x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen ultimo boekjaar

De significante stijging van het ratio weerstandsvermogen (JRR 2015 – BGR 2017) is grotendeels veroorzaakt doordat het geblokkeerde deel van de algemene reserve is overgeheveld naar de algemene reserve vrij besteedbaar.

Liquiditeiten – 7

Mocht zich overigens een onvoorzien (groot) incident voordoen dan zullen de daaruit voortvloeiende kosten (vrijwel direct) betaald moeten worden uit de liquide middelen. Indien de liquide middelen niet toereikend zijn zal er extra geleend moeten worden hetgeen extra rentelasten met zich meebrengt (waarvoor dekking gevonden dient te worden) en de solvabiliteit (en ratio weerstandsvermogen) negatief beïnvloedt. Als er geen dekking wordt gevonden (of de wet Hof zou knellen), dan dienen andere keuzes gemaakt te worden: bijvoorbeeld bepaalde investeringen niet doen of vertragen of belastingen verhogen.

4.2.2 Weerstandscapaciteit

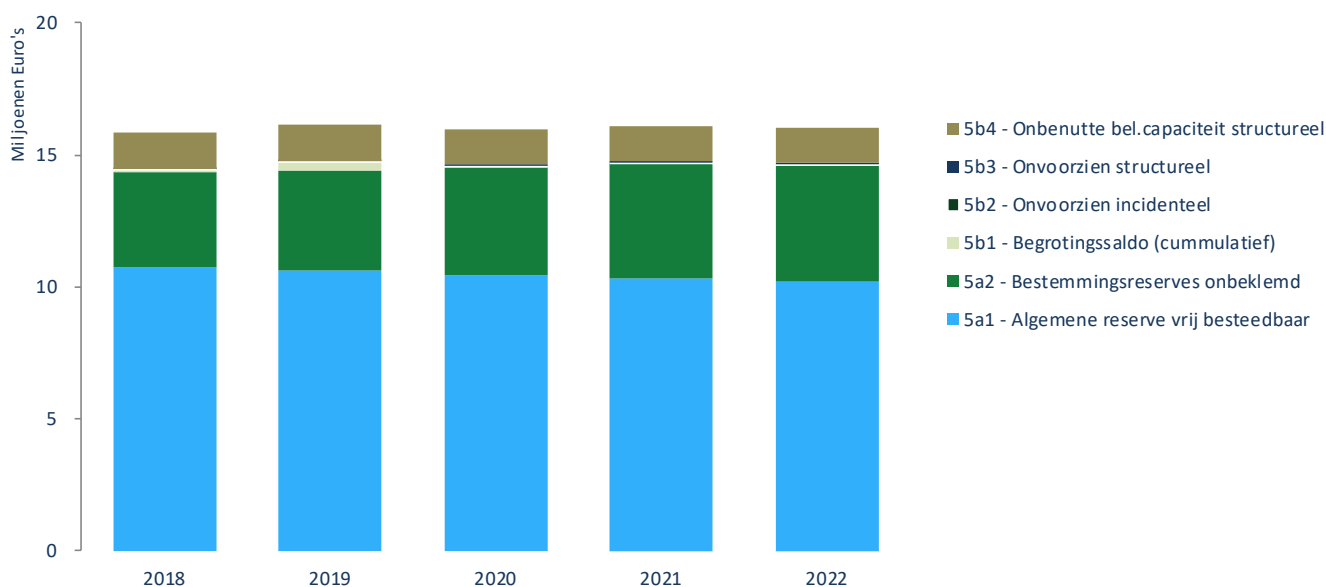
De middelen waarover de gemeente beschikt om de (rest)risico's die de gemeente loopt af te dekken mochten zij zich voordoen, wordt "de weerstandscapaciteit" genoemd.

Omvang weerstandscapaciteit — 5

De totale aanwezige weerstandscapaciteit van de gemeente Rhenen bedraagt begin 2019 ruim € 24 miljoen. De weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de structurele componenten en incidentele componenten. In onderstaande tabel is de omvang weergegeven:

Weerstandscapaciteit (in €, ultimo boekjaar)	2018	2019	2020	2021	2022
Vermogen (1a)					
5a1 - Algemene reserve vrij besteedbaar	10.738.500 V	10.587.000 V	10.438.000 V	10.316.000 V	10.220.000 V
5a2 - Bestemmingsreserves onbeklemd	3.586.500 V	3.823.500 V	4.094.000 V	4.370.500 V	4.385.000 V
Subtotaal vermogen (1a)	14.325.000 V	14.410.500 V	14.532.000 V	14.686.500 V	14.605.000 V
Exploitatie (1b)					
5b1 - Begrotingssaldo (cumulatief)	107.500 V	315.000 V	23.000 V	303.500 N	950.500 N
5b2 - Onvoorzien incidenteel	20.000 V	20.000 V	20.000 V	20.000 V	20.000 V
5b3 - Onvoorzien structureel	23.000 V	34.500 V	46.000 V	57.500 V	57.500 V
5b4 - Onbenutte bel.capaciteit structureel	1.338.500 V	1.338.500 V	1.338.500 V	1.338.500 V	1.338.500 V
Subtotaal exploitatie (1b)	1.489.000 V	1.708.000 V	1.427.500 V	1.112.500 V	465.500 V
Totaal aanw. Weerstandscap. (1 = 1a + 1b)	15.814.000 V	16.118.500 V	15.959.500 V	15.799.000 V	15.070.500 V
Vermogen					
5a3 - Beklemd deel bestemm.reserve (inc.)	8.517.000 V	8.024.500 V	7.710.000 V	7.444.500 V	7.193.000 V
Totaal latente weerstandscapaciteit (2)	8.517.000 V	8.024.500 V	7.710.000 V	7.444.500 V	7.193.000 V
Aanwezige + Latente W.cap. (3 = 1+2)	24.331.000 V	24.143.000 V	23.669.500 V	23.243.500 V	22.263.500 V

Aanwezige weerstandscapaciteit ultimo boekjaar

De incidentele capaciteit

De incidentele capaciteit bestaat uit het vermogen om tegenvallers eenmalig op te vangen zonder dat dit invloed heeft op het voortzetten van het bestaand beleid. De incidentele capaciteit bestaat uit:

- Vrij aanwendbare deel van de algemene reserve - 5a1**
 Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve is volledig beschikbaar om onverwachte incidentele tegenvallers te kunnen opvangen omdat de raad daaraan geen specifieke beleidsbestemming heeft gekoppeld. De algemene reserve wordt gebruikt voor de egalisatie van exploitatietekorten en -overschotten. Daarnaast wordt de algemene reserve ingezet voor ongedekte eenmalige lasten waar een raadsbesluit aan ten grondslag ligt.
- Niet bekleemde deel van de bestemmingsreserves - 5a2**
 Het niet bekleemde deel van de bestemmingsreserves is volledig beschikbaar om onverwachte incidentele tegenvallers te kunnen opvangen, omdat deze reserves niet structureel zijn ingezet in de begroting. Over het algemeen betreft het reserves met een spaar/- egalisatiemotief.
- Bekleemde deel van de bestemmingsreserves - 5a3**
 Het bekleemde deel van de bestemmingsreserves is niet beschikbaar om onverwachte incidentele tegenvallers te kunnen opvangen, omdat deze reserves structureel zijn ingezet in de begroting. Een voorbeeld hiervan zijn de bruto-methodereserves.
- Stille reserves - 5a4**
 Deze reserves zijn meerwaarden van activa die laag of tegen nul zijn gewaardeerd, maar direct verkoopbaar zijn als dat gewenst is. Van een stille reserve wordt dus pas uitgegaan als activa niet duurzaam aan de bedrijfsuitoefening zijn verbonden. De meeste gemeentelijke eigendommen zoals schoolgebouwen, sportvelden en het gemeentehuis worden gebruikt voor de uitvoering van gemeentelijke taken (en zijn dus duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening). Als gemeente hebben wij slechts een beperkt aantal activa in bezit die niet duurzaam aan de bedrijfsuitoefening verbonden zijn (bijv. verhuurde gronden, de woning aan de Kerkstraat e.d.). De directe opbrengstwaarde dient bekend te zijn en bovendien moeten de betreffende activa direct verkoopbaar of verhandelbaar zijn. Dit is met de gemeentelijke activa zelden het geval. Mede daarom zijn de stille reserves als een p.m.-post opgenomen.
- Begrotingssaldo - 5b1**
 Het saldo van de begroting kan incidenteel ingezet worden ter dekking van risico's.
- Onvoorzien incidenteel - 5b2**
 Deze post kan incidenteel ingezet worden ter dekking van optredende risico's. Voor de begroting 2019 is de post onvoorzien incidenteel € 20.000.

De structurele capaciteit

De structurele capaciteit bestaat uit de middelen die blijvend ingezet kunnen worden om tegenvallers in de begroting op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het meerjarig beleid. De structurele capaciteit bestaat uit:

- Onvoorzien structureel - 5b3**
 De post onvoorzien structureel is in de begroting opgenomen ter dekking van optredende risico's. Voor de begroting 2018 is de post onvoorzien structureel € 11.500.
- Onbenutte belastingcapaciteit - 5b4**
 Hiermee wordt bedoeld de financiële ruimte tussen de feitelijke opbrengsten uit belastingen en heffingen en de opbrengsten die de gemeente zou ontvangen op basis van de uitgangspunten die het rijk hanteert voor de zogenaamde artikel 12 status in de Financiële Verhoudingswet. Het rijk hanteert bij het toekennen van deze status de volgende uitgangspunten:

 - alle rechten, heffingen en leges dienen kostendekkend te zijn vastgesteld; en
 - het tarief voor de OZB moet voor 2018 zijn vastgesteld op 0,1905% (tarief wordt jaarlijks gepubliceerd in mei/junicircularie).

4.2.3 Risico's

De gemeente probeert haar doelstellingen te bereiken [1] maar hierbij kunnen zich risico's voordoen die er voor kunnen zorgen dat het behalen van die doelstellingen negatief wordt beïnvloed [2]. Voor een groot aantal geïdentificeerde risico's zijn maatregelen getroffen om de kans en/of het gevolg te verminderen [3]. Voor een aantal risico's is dit om verschillende redenen (bewust) niet gedaan of kunnen de beheersmaatregelen niet geheel effectief zijn (voor de kans en/of het gevolg): dit zijn de zogenaamde restrisico's [4a].

Restrisico's – 4a

De risico's relevant voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet zijn of konden worden ondervangen met beheersmaatregelen (zogenaamde restrisico's). Er heeft een gemeentebrede risico-inventarisatie plaatsgevonden waarbij de teams met de meest risicovolle processen hun processen hebben beoordeeld op mogelijke nog niet afgedekte risico's. De 'gevonden' restrisico's zijn vervolgens voor zover mogelijk gekwantificeerd.

Grootste restrisico's

Hieronder treft u een overzicht aan van de grootste risico's. Voor een gedetailleerd overzicht van de grootste risico's per deelprogramma verwijzen wij naar de Najaarsrapportage 2018.

Top 10 risico's	Toelichting
1.2 Organisatie	Financiële gevolgen naar aanleiding van fouten in een aanbestedingsproces.
1.3 Facilitair	Financiële nadelen als gevolg van cybercrime, bijvoorbeeld een hacker met (kwaadwillende) bedoelingen die ons computernetwerk binnendringt.
1.3 Facilitair	Bestuurlijke boete(s) van de Autoriteit Persoonsgegevens als gevolg van het overtreden van de AVG. Bijvoorbeeld het niet aantoonbaar hebben (genomen) van passende technische en organisatorische maatregelen om persoonsgegevens te beveiligen of het niet tijdig melden van een datalek.
3.1 Verkeer en openbare ruimte	Financiële nadelen als gevolg van wateroverlast in bewoond gebied naar aanleiding van hevige regenbuien.
3.2 Ruimtelijke ontwikkeling	Op kosten van de gemeente verontreinigingen en/of asbest oplossen/ opruimen terwijl onbekend is wie de vervuiler is of bekend is wie de vervuiler is, maar dat dit toch heel moeilijk te verhalen is.
3.2 Ruimtelijke ontwikkeling	De gemaakte kosten van ruimtelijke projecten kunnen niet of niet volledig worden gedekt uit de grondopbrengsten.
4 Jeugd, maatschappelijke ondersteuning, participatie en inkomen	Financiële nadelen als gevolg van open einde regelingen: WMO ZIN, WMO PGB, ((boven) regionale) jeugdzorg.
4.3 Participatie en inkomen	Mogelijke ontmanteling IW4 heeft financiële gevolgen voor de gemeente Rhenen. De WSW-ers moeten dan ook een andere werkgever krijgen.
7.2 Overige algemene Dekkingsmiddelen	Faillissement of opheffing/ gedwongen liquidatie van GR/ Verbonden Partij.
7.2 Overige algemene Dekkingsmiddelen	Financiële nadelen als gevolg van onzekerheid over de ontwikkeling in het gemeentefonds, aanpassingen in verdeelmodellen en/of veranderingen in macrobudgetten voor het SD.

4.2.4 Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht in de financiële positie van de gemeente. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze van de kengetallen heeft geen functie als normeringinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincies. De invoering van de set van vijf kengetallen is bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken. Doordat iedere gemeente de kengetallen op dezelfde wijze berekent, zijn ze onderling vergelijkbaar, maar dient wel de specifieke lokale situatie in het achterhoofd gehouden te worden.

De kengetallen van de recente jaarrekening, de lopende begroting en de nieuwe begroting dienen hierbij opgenomen te worden. De tabellen in deze paragraaf Kengetallen bevatten daarom de cijfers van de jaarrekening 2017, de begroting 2018 en de begroting 2019. Bij de meeste kengetallen is een grafiek opgenomen die de ontwikkeling van het kengetal over een langere periode laat zien.

De kengetallen voor de gemeente Rhenen over de vorige jaarrekening (2017), de begroting 2018 en de voorliggende begroting 2019 zijn in de volgende tabel samengevat. Hierbij is tevens de vergelijking gemaakt met de door de VNG gegeven 'normen' voor deze kengetallen. Deze normen zijn overigens niet normatief, maar betreffen signaalwaarden.

Kengetal ultimo jaar	Kengetallen gemeente Rhenen			Normen VNG		
	JRR 2017	BGR 2018	BGR 2019	Voldoende	Matig	Onvoldoende
1a Netto-schuldquote	70%	94%	99%	<90%	90-130%	>130%
1b Netto-schuldquote, gecorrigeerd	54%	78%	84%	<90%	90-130%	>130%
2 Solvabiliteitsratio	37%	31%	29%	>40%	20-40%	<20%
3 Grondexploitatie	1%	-2%	-0%	<10%		
4 Structurele exploitatieruimte	0,33%	0,38%	0,32%	>0,6%	0-0,6%	<0%
5 Belastingcapaciteit	103%	105%	107%	<100%	100-120%	>120%

In het figuur op de volgende pagina vindt u de ratio's van de gemeente Rhenen voor het jaar 2018, waarbij ook de onderlinge samenhang inzichtelijk is gemaakt. Tevens vindt u een korte uitleg van het kengetal.

Structurele Exploitatieruimte

Heeft de gemeente/provincie voldoende structurele baten om haar structurele lasten te dekken?

Hoe hoger dit percentage, hoe beter

Netto Schuldquote

Heeft de gemeente/provincie een hoge schuld en hoeveel daarvan is doorgeleend aan derden? De netto schuldquote bestaat dus uit twee ratios: zowel in- als exclusief doorgeleende gelden.

Hoe lager deze percentages, hoe beter

Belastingcapaciteit

Heeft de gemeente/provincie relatief veel belastingen en is er ruimte om deze belastingen te verhogen?

Hoe lager dit percentage, hoe beter

Solvabiliteit

Heeft de gemeente/provincie voldoende eigen vermogen om aan haar financiële verplichtingen te voldoen?

Hoe hoger dit percentage, hoe beter

Grondexploitatie

Grondexploitatie kan risicovol zijn. Heeft de gemeente/provincie relatief veel grond en loopt zij daardoor veel risico?

Hoe lager dit percentage, hoe beter

De kergetallen geven in samenhang (en over meerdere jaren) gemakkelijker inzicht in de financiële positie van een gemeente/provincie.

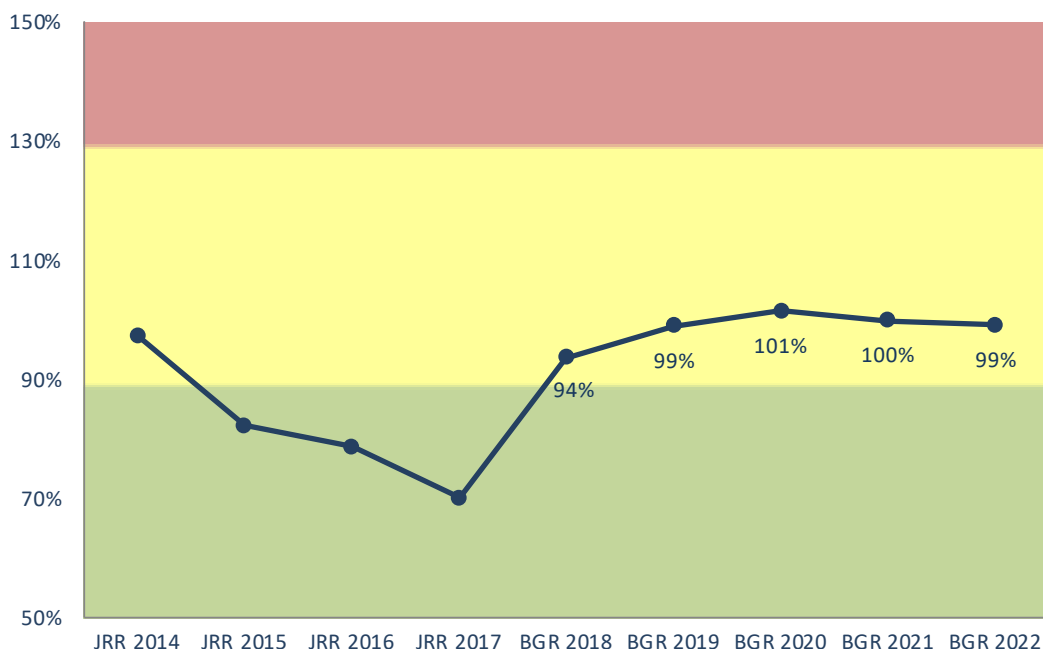
1a - Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Netto schuldquote (in €)	JRR 2017	BGR 2018	BGR 2019
A) Vaste schulden	32.110.000 N	35.848.000 N	40.418.000 N
B) Netto vlottende schuld	7.855.000 N	11.923.000 N	11.970.000 N
C) Overlopende passiva	2.545.000 N	2.545.000 N	2.545.000 N
D) Financiële activa	0 N	0 N	0 N
E) Uitzettingen < 1 jaar	6.382.000 V	6.382.000 V	6.382.000 V
F) Liquide middelen	244.000 V	244.000 V	244.000 V
G) Overlopende activa	4.218.000 V	4.218.000 V	4.218.000 V
H) Totale baten (excl. Reserves)	45.129.000 N	42.134.000 N	44.571.500 N
F) Stand per 31 december (A+B+C-D-E-F-G)/H*100%	70%	94%	99%

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de netto schuldquote over de jaren 2014-2022 weergegeven.

Netto schuldquote

De substantiële daling van de schuldquote bij de jaarrekening 2015 wordt veroorzaakt door de decentralisaties in het Sociaal Domein. Door de substantiële stijging van de gemeentelijke baten, daalt de netto schuldquote. De stijging na 2017 wordt vooral veroorzaakt door het verschil tussen jaarrekening en begroting. De gemeente hanteert als uitgangspunt voor de begroting het voorzichtigheidsprincipe. Bij de netto-schuldquote wordt daarom rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe leningen alsof alle voorgenomen investeringen tot en met het begrotingsjaar gerealiseerd worden. In werkelijkheid wordt een deel van de voorgenomen investeringen gefaseerd uitgevoerd. In de jaarrekening is de werkelijke stand van de leningenportefeuille daarom vaak lager dan bij de begroting geprognosticeerd. In de begroting 2019 is incidenteel een onderuitputting op de kapitaallasten ingeboekt van € 125.000. Bij de berekening van de netto-schuldquote is hier geen rekening mee gehouden.

Als de netto schuld groter is dan 130% is er sprake van een erg hoge schuld. Bij een netto-schuldquote tot 90% zit de gemeente goed. Dit zijn grove maten. Voor een genuanceerd beeld moet u ook naar de uitgeleende gelden kijken. Zo ligt bij een zeer grote portefeuille uitgeleend geld de grens voor een te hoge gemeenteschuld hoger. Zie daarvoor de volgende alinea 'netto-schuldquote gecorrigeerd'.

1b - Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

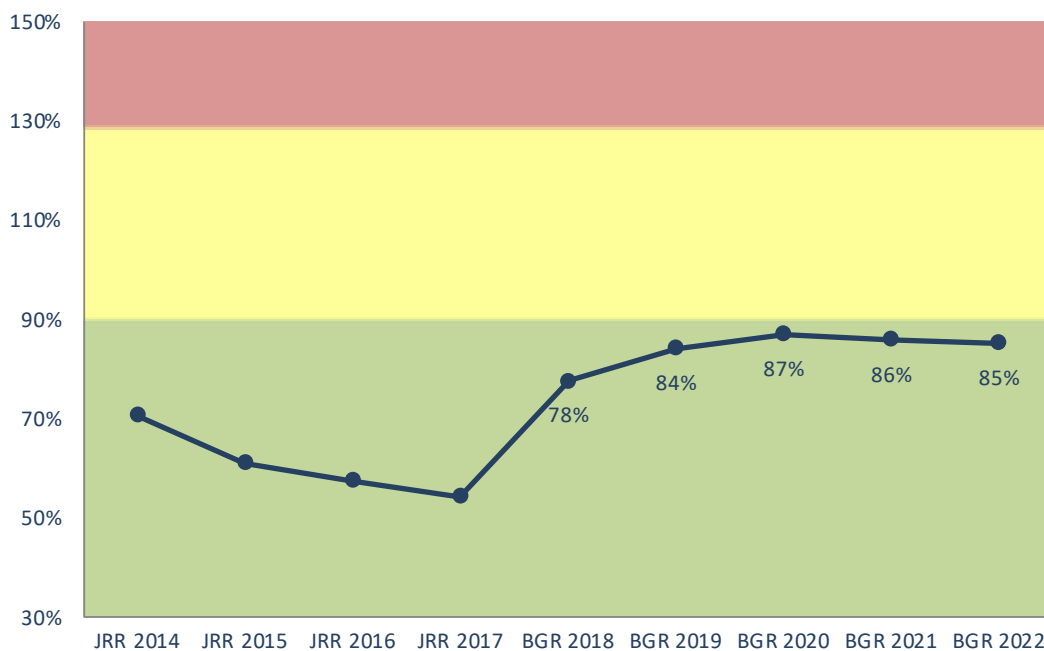
Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Netto schuldquote gecorrigeerd (in €)	JRR 2017	BGR 2018	BGR 2019
A) Vaste schulden	32.110.000 N	35.848.000 N	40.418.000 N
B) Netto vlottende schuld	7.855.000 N	11.923.000 N	11.970.000 N
C) Overlopende passiva	2.545.000 N	2.545.000 N	2.545.000 N
D) Financiële activa	7.126.000 V	6.735.000 V	6.521.000 V
E) Uitzettingen < 1 jaar	6.382.000 V	6.382.000 V	6.382.000 V
F) Liquide middelen	244.000 V	244.000 V	244.000 V
G) Overlopende activa	4.218.000 V	4.218.000 V	4.218.000 V
H) Totale baten (excl. Reserves)	45.129.000 N	42.134.000 N	44.571.500 N
F) Stand per 31 december (A+B+C-D-E-F-G)/H*100%	54%	78%	84%

Uitgeleende gelden zijn gelden die de gemeente uitleent aan andere partijen. De schulden die hier tegenover staan, drukken niet op de begroting. De rente wordt doorberekend. Met de aflossingen op de uitgeleende gelden kan de gemeente de schulden aflossen. Schulden voor de financiering van uitgeleende gelden drukken per saldo niet op de begroting. Maar geld uitlenen is niet zonder risico. Als de lenende partij de lening niet kan terugbetalen, is de gemeente het uitgeleende geld kwijt en blijft zij zitten met de schuld die ertegenover staat.

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de netto schuldquote over de jaren 2014-2022 weergegeven.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd

De substantiële daling van de schuldquote bij de jaarrekening 2015 wordt veroorzaakt door de decentralisaties in het Sociaal Domein. Door de substantiële stijging van de gemeentelijke baten, daalt de netto schuldquote. De stijging vanaf 2017 wordt vooral veroorzaakt door het verschil tussen jaarrekening en begroting. De gemeente hanteert als uitgangspunt voor de begroting het voorzichtigheidsprincipe. Bij de gecorrigeerde netto-schuldquote wordt daarom rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe leningen alsof alle voorgenomen investeringen tot en met het begrotingsjaar gerealiseerd worden. In werkelijkheid wordt een deel van de voorgenomen investeringen gefaseerd uitgevoerd. In de jaarrekening is de werkelijke stand van de leningenportefeuille daarom vaak lager dan bij de begroting geprognosticeerd. In de begroting 2019 is incidenteel een onderuitputting op de kapitaallasten ingeboekt van € 125.000. Bij de berekening van de gecorrigeerde netto-schuldquote is hier geen rekening mee gehouden.

In dit geval wordt de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen. In deze definitie van verstrekte leningen vallen ook de openstaande vorderingen. In Rhenen betreft de correctie voornamelijk openstaande vorderingen en Rekening Courantverhoudingen met het Rijk en andere (financiële) instellingen. Als de netto schuldquote groter is dan 130% is er sprake van een erg hoge schuld. Bij een netto-schuldquote tot 100% zit de gemeente goed. De gecorrigeerde netto schuldquote ligt voor Rhenen in 2019 op 84% en is goed te noemen.

2 - De solvabiliteitsratio

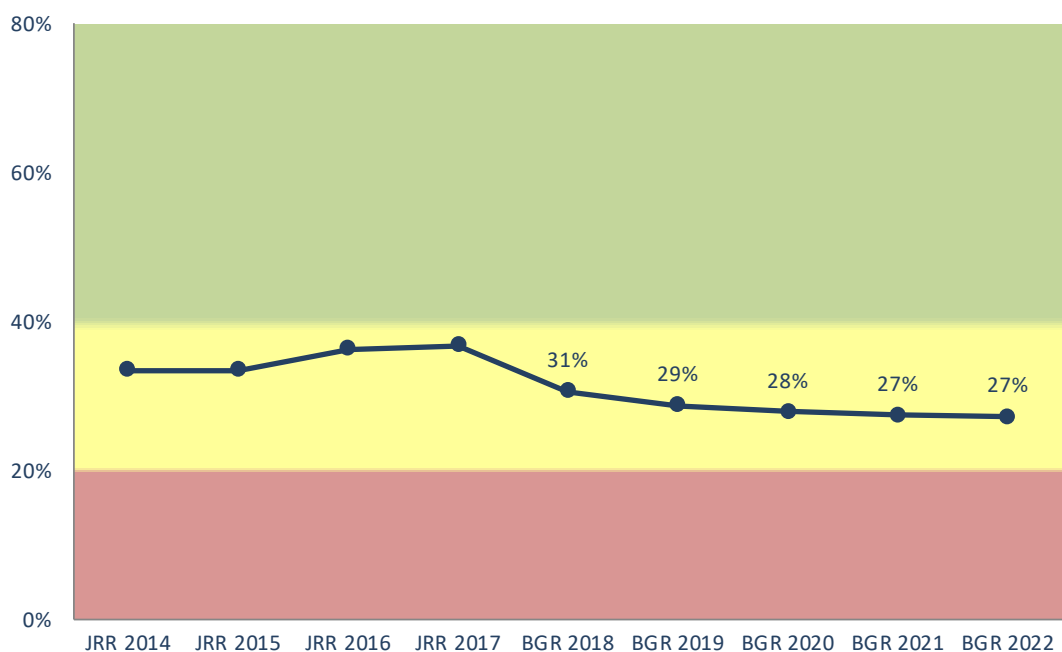
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Hoe hoger de solvabiliteit hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. Volgens de regels wordt de methode gebruikt waarbij het eigen vermogen wordt afgezet tegen het totale vermogen.

Solvabiliteit (in €)	JRR 2017	BGR 2018	BGR 2019
A) Eigen Vermogen	25.843.000 N	22.951.000 N	22.614.000 N
B) Balanstotaal	70.405.000 N	74.995.000 N	78.784.000 N
Stand per 31 december (A/B)*100%	37%	31%	29%

Als norm voor een goed solvabiliteitsratio geeft de VNG een percentage van 40% aan. De solvabiliteitsratio is onvoldoende onder de 20%. De solvabiliteit van Rhenen voor 2019 is 29% en is daarom matig te noemen. Door fasering van investeringen ligt de solvabiliteit bij de afgelopen jaarrekeningen enkele procenten hoger dan in de begroting (zie de grafiek hieronder), maar is nog steeds matig (<40%).

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de solvabiliteit over de jaren 2014-2022 weergegeven.

Solvabiliteit

3 - Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen de actuele waarde op de balans zijn opgenomen. De meerjarige ontwikkeling van de boekwaarde van de IEGG (in exploitatie genomen gronden) wordt alleen geactualiseerd naar aanleiding van het opstellen van de jaarrekening. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie, de waarde van de grond, is ten opzichte van de totale geraamde baten.

Grondexploitatie (in €)	JRR 2017	BGR 2018	BGR 2019
A) Bouwgronden in exploitatie (IEGG)	347.000 N	820.000 V	217.000 V
B) Totale baten (excl. reserves)	45.129.000 N	42.134.000 N	44.292.500 N
Grondexploitatie A/B*100%	1%	-2%	-0%

Bij dit kengetal is geen grafiek opgenomen, omdat er ten eerste relatief weinig verloop is en er daarnaast voor dit kengetal geen uitgebreide normering is gesteld. De VNG stelt wel dat een kengetal grondexploitatie van 10% of hoger als kwetsbaar wordt gesteld. Hier blijft de gemeente ruim onder.

4 - Structurele exploitatieruimte

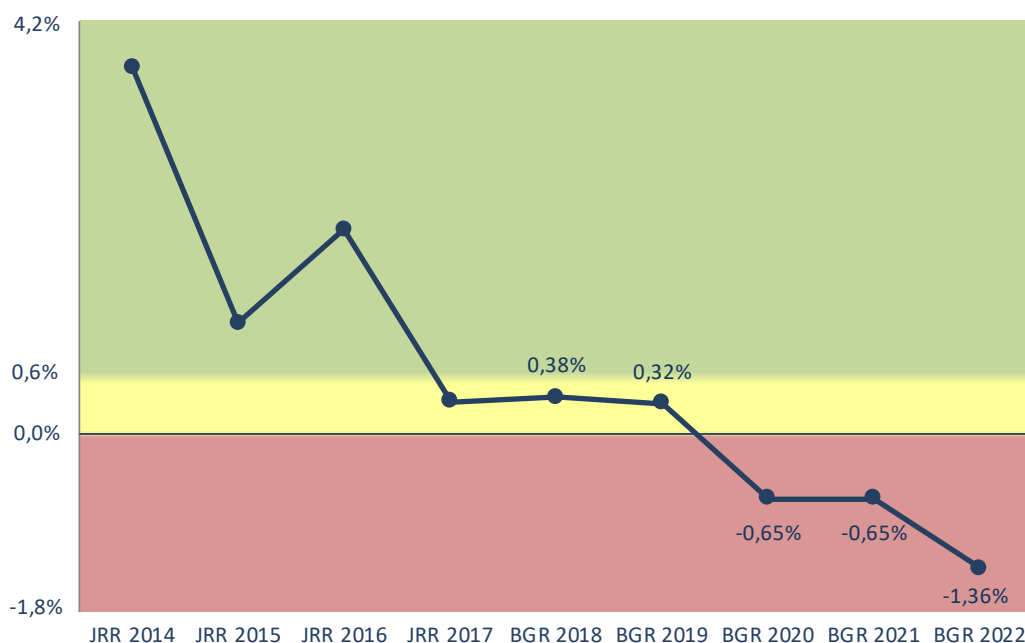
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belasting-inkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

Structurele exploitatieruimte (in €)	JRR 2017	BGR 2018	BGR 2019
A) Totale structurele lasten (excl. reserves)	43.266.500 N	42.159.500 N	44.609.000 N
B) Totale structurele baten (excl. reserves)	43.970.500 V	42.268.500 V	44.571.500 V
C) Totale structurele toevoegingen aan de reserves	2.612.500 N	929.000 N	371.500 N
D) Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	2.056.000 V	980.000 V	549.500 V
E) Totale baten (excl. reserves)	45.129.000 V	42.134.000 V	44.571.500 V
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E*100%	0,33%	0,38%	0,32%

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Voor Rhenen is dit met ingang van 2020 niet het geval, de gemeente kan de structurele lasten niet meer dekken uit de structurele baten. In 2022 daalt dit kengetal aanzienlijk. Dit heeft voornamelijk te maken met het wegvallen van de opbrengst van de precario op kabels en leidingen in 2022.

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de structurele exploitatieruimte over de jaren 2014-2022 weergegeven.

Structurele exploitatieruimte

De fluctuatie tussen de jaren 2014-2018 in de grafiek wordt met name veroorzaakt door het verschil tussen jaarrekening en begroting. Gemeenten begroten behoudend en het rekeningresultaat is daardoor vaak hoger dan het begrote resultaat. Bij een hoger resultaat is de uitkomst van het kengetal hoger. De substantiële daling tussen de jaarrekening 2014 en 2015 heeft twee oorzaken. Ten eerste was het structurele resultaat in 2014 hoger dan in 2015. Daarnaast zijn de baten vanaf 2015 substantieel gestegen door de decentralisaties. Aangezien het kengetal wordt berekend door het structurele resultaat te delen door de baten, daalt het kengetal bij hogere baten.

De voorliggende meerjarenbegroting 2019-2022 laat een aflopend meerjarig beeld zien waarbij de structurele exploitatieruimte daalt tot onder de onvoldoende norm van 0,0%. Dit heeft te maken met het oplopende begrotingstekort. Verder is het kengetal in 2022 erg laag door het verdwijnen vanaf 2022 van de precario opbrengsten over kabels en leidingen.

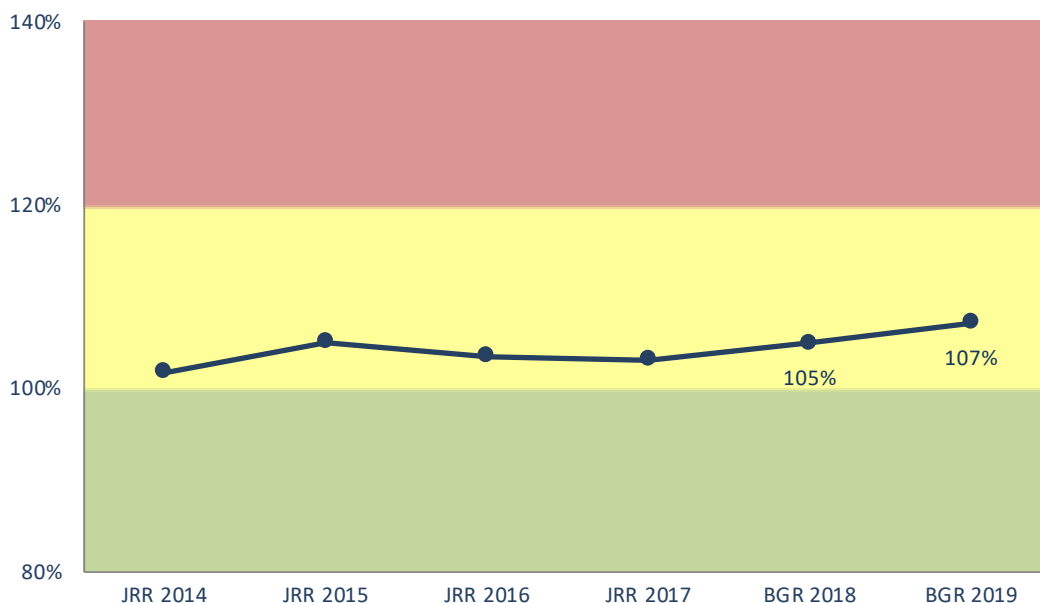
5 - Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten van een gemiddeld gezin met een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 in door dit uit te drukken in een percentage. In Rhenen zitten we vrij dicht bij de gemiddelde woonlasten in Nederland.

Belastingcapaciteit	JRR 2017	BGR 2018	BGR 2019
A) OZB lasten voor een gem. gezin bij gem. WOZ-waarde	365 N	366 N	374 N
B) Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	175 N	174 N	183 N
C) Afvalstoffenheffing voor een gezin	205 N	216 N	215 N
D) Eventuele heffingskorting	0 N	0 N	0 N
E) Totale woonlasten voor een gezin bij gem. WOZ-waarde (A+B+C-D)	745 N	756 N	772 N
F) Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	723 N	721 N	721 N
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor (E/F)	103%	105%	107%

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de belastingcapaciteit over de jaren 2014-2019 weergegeven. De weergegeven periode voor dit kengetal is korter dan van de andere kengetallen, omdat voor dit kengetal enerzijds indicatoren benodigd zijn die voor 2014 nog niet werden bijgehouden en anderzijds de landelijke gemiddelde woonlasten van 2018 is het meest recente jaar waarvan dit landelijke gemiddelde bekend is. Tot en met 2018 zijn de woonlasten op basis van de vastgestelde verordening weergegeven. Voor 2019 is de verordening nog niet vastgesteld. Er is een inschatting gemaakt van de kosten die door de heffingen afval en riool gedekt worden. Voor de OZB is de inflatie aangehouden.

Belastingcapaciteit: woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor

De belastingcapaciteit laat gedurende de weergegeven periode een lichte stijging zien en blijft net boven het landelijk gemiddelde. Hierbij wordt opgemerkt dat vergeleken wordt met het landelijk gemiddelde van het jaar ervoor. Zo worden onze woonlasten 2019 vergeleken met de landelijk gemiddelde woonlasten van 2018. Gesteld kan worden dat de woonlasten in de gemeente Rhenen dus ongeveer gelijk zijn aan het landelijk gemiddelde.

Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat in alle weergegeven jaren sprake is van een belastingteruggave op de afvalstoffen- en/of rioolheffing. Dit betreft een bijdrage uit de voorzieningen afval en riolering waardoor het tarief daalt. Zonder deze bijdrage zou het tarief hoger uitvallen.